

מחמוד דרוויש

קונטרפונקט

לאדוארד סעיד

ניו יורק / נובמבר / השדרה התמישית /
 השמש צלחת מתכת נתנת
 אמרתי אל לבי הזר בצל:
 הזאת בכל או סדום?
 שם, בשער תהום השמלית
 ברום השמים,
 פגשתי את אדוארד לפני שלוש שנה,
 והימים היו גועשים פחות מן הזמן הזה...

שנינו אמרנו:

אם עברך הוא נסיון
 הפך את המחר למשמעות ולחזון!
 הבה גלף,
 הבה גלף אל המחר שלנו בוטחים
 בכנות הדמיון, ובגס העשב /

אינני זוכר שהלכנו לקולנוע
 בערב. אבל שמעתי אינדיאנים
 קדמונים קוראים לי: אל תבטח
 בסוס, ולא במודרנה /

לא. שום קרבן לא ישאל את תלנינו:
 אני אתה? לו חרבי

גדולה מן תורד שלי... התשאל
 אם הייתי נוהג כמוך?

שאלה פזאת מעוררת את סקרנות מחבר הרומן,
 במשך זכוכית המשקיף על

חֲבָצֵלוֹת בְּגֵן... שָׁם

יֵד הַהִשְׁעָרָה לְבִנָּה כְּמוֹ מַצְפּוֹן
הַמַּחְבֵּר בְּשִׁעָה שֶׁהוּא מַחְסֵל חֲשָׁבוֹן עִם
הַנְּטִיָּה הָאֲנוּשִׁית... אֵין שׁוּם מַחֵר בְּ
אֲתָמוֹל, אִם כֵּן הִבָּה נִתְקַדֵּם ! /

הַקְדָּמָה עֲשׂוּיָה לְהִיּוֹת גֶּשֶׁר הַחֲזָרָה
אֶל הַבְּרָכִיּוֹת... /

נִיּוֹ יוֹרֵק. אֲדוּאָרֵד מְקִיץ אֶל
עֲצָלוֹת הַשַּׁחַר. מְנַגֵּן נְעִימָה שֶׁל מוֹצָרְט.
רִץ בְּמִגְרֵשׁ הַטְּנִיס הָאוֹנִיבֵרְסִיטָאִי.
חוֹשֵׁב עַל מִסַּע הַמַּחְשָׁבָה מֵעֵבֶר לְגִבּוֹלוֹת
וּמַעַל הַמַּחְסוּמִים. קוֹרָא אֶת הַנְּיּוֹ יוֹרֵק טִימָס.
כּוֹתֵב אֶת טוֹרוֹ הַמְּתוּיָח. מְקַלֵּל מְזֻרְחָן
הַמוֹבִיל אֶת הַגְּנָרֵל אֶל נְקֻדַּת הַתְּרָפָה
בְּלִבָּה שֶׁל בֵּת-מְזֻרָח. מְתַרְחֵץ. וּבוֹחֵר
אֶת חֲלִיפָתוֹ בְּאֲלֻגְנִטִּיּוֹת שֶׁל תְּרַנְגוֹל. וְשׁוֹתָה
אֶת הַקֶּפֶה בְּחֵלֶב שְׁלוֹ. וְצוֹעֵק עַל הַשַּׁחַר:
אֵל תִּחַעֲכֵב !

עַל הַרוּחַ הוּא הוֹלֵךְ. וּבְרוּחַ
הוּא יוֹדֵעַ מִיָּהוּ. אֵין תְּקָרָה לְרוּחַ.
אֵין בֵּית לְרוּחַ. וְהַרוּחַ מַצְפֵּן
לְצִפּוֹנוֹ שֶׁל הַזֶּר.

הוּא אוֹמֵר: אֲנִי מִשָּׁם. אֲנִי מִכָּאן
וְאֵינִי שָׁם, וְאֵינִי כָּאן.
יֵשׁ לִי שְׁנֵי שְׁמוֹת הַנִּפְגָּשִׁים וְנִפְרָדִים...
וְיֵשׁ לִי שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת, שְׁכַחְתִּי בְּאִיזוֹ מֵהֵן
אֲנִי חוֹלֵם,
יֵשׁ לִי לְשׁוֹן אֲנִגְלִית לְכַתִּיבָה
שְׁמִלוּחִיָּה צִיְתָנִיּוֹת,
וְלְשׁוֹן שֶׁל שִׁיחַ הַשָּׁמַיִם
עִם יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִטְעַמְתָּה כְּסוּפָה
אֲבָל אֵין הִיא מְצִיחֶת לְדַמְיוֹנִי

וְהִזְהוּת? אֲמַרְתִּי
וְאָמַר: הִגָּנָה עֲצֵמִית...
הִזְהוּת בַּת הַלְדָּה הִיא אֲכַל
בְּסוּף הִיא יִצִיר בְּעֵלֶיהָ, לֹא
יִרְשֵׁת עֶבֶר. אֲנִי הַמְרַבֶּה... בְּ
תוֹכִי בְּרִי הַמִּתְחַדֵּשׁ. אֲכַל אֲנִי
שִׁיף לְשֵׁאלַת הַקְרָבָן. לוֹלֵא הִיִּיתִי
מִשָּׁם, כִּי אֲזִ אֲמַנְתִּי אֶת לְבִי
לְגַדֵּל שָׁם אֶת צְבָאֵי הַמִּטּוֹנִימָה...
שָׂא אֶפּוֹא אֶת אֶרְצְךָ בְּאֶשֶׁר תִּלְךָ וְהִיָּה
נִרְקִיסִיסְט בְּעַת הַצֶּרֶךְ /

— גְלוּת הוּא הָעוֹלָם הַחִיצוֹנִי
גְלוּת הוּא הָעוֹלָם הַפְּנִימִי
וּמָה אַתָּה בֵּין הַשְּׁנַיִם?

אֲנִי מְגַדִּיר אֶת עֲצָמִי
פֶּן אֲאַבְדֶּהוּ. אֲנִי מָה שֶׁאֲנִי.
אֲנִי הָאֲחֵר שְׁלִי בְּשָׁנִיּוֹת
הַמִּתְהַרְמֶנֶת בֵּין הַדְּבוּר וּבֵין הַמִּתְחַוָּה
לוֹ כְּתַבְתִּי שִׁירָה הִיִּיתִי אוֹמֵר:
אֲנִי שְׁנַיִם בְּאֶחָד
כְּכַנְפֵי סוֹנִיָּת
אִם תִּתְאַחֵר עוֹנַת הָאֲבִיב
אֶסְתַּפֵּק בְּהִבָּאת הַבְּשׂוּרָה!

הוּא אוֹהֵב אֶרֶץ וְנוֹסֵעַ מִמְּנָה.
[הַבְּלָתִי אֶפְשָׁרִי רְחוֹק הוּא?]
הוּא אוֹהֵב לְנוֹסֵעַ אֶל כָּל דָּבָר שֶׁהוּא
כִּי בְּנוֹסֵעָה הַחֲפָשִׁית בֵּין תְּרַבִּיּוֹת
עֲשׂוּיִים הַמִּתְחַפְּשִׁים מֵהוּוֹת אָדָם לְמִצָּא
דֵּי מוֹשְׁבִים לְכָל...
כָּאֵן שׁוֹלִים מִתְקַדְּמִים. אוֹ מְרַכְז
נְסוּג. הַמְזוּרָח לֹא בְּדִיּוֹק מְזוּרָח
וְהַמְעֶרֶב לֹא בְּדִיּוֹק מְעֶרֶב.
שֶׁכֵּן הִזְהוּת פְּתוּחָה לְרַבּוּי
לֹא מְבַצֵּר אוֹ חֲפִירוֹת /

המטפורה ישנה לה על גדת הנהר,
 לולא הזהום,
 היתה חובקת את הגדה השנייה
 האם כתבת את הרומן?
 נסיתי... נסיתי להחזיר לי
 דרכו את דמותי באספקלריות הנשים הרחוקות.
 אבל הן העמיקו לתוך לילן המבצר.
 ואמרו: יש לנו עולם בלתי תלוי בטקסט.
 לעולם לא יכתב גבר אשה, החדה והחלום.
 לעולם לא תכתב אשה גבר, הסמל והכוכב.
 אין אהבה דומה לחברתה. ואין לילה
 דומה למשנהו. תננו אפוא למנות את תכונות
 הגברים ולצחק!
 ומה עשית?
 / צחקתי על תפלותי
 והשלכתי את הרומן
 לפח האשפה /
 ההוגה מרסן את ספור מחבר הרומן
 והפילוסוף מנתח את פרחי הזמר /
 הוא אוהב ארץ ונוסע ממנה:
 אני מה שאני ומה שאהיה
 אצר את עצמי בעצמי
 ואבחר את מקום גלותי. גלותי היא רקע
 התמונה האפית, אני מגן על
 צרך המשוררים במחר ובזכרונות גם יחד
 ומגן על עצים שעוטות הצפרים
 כארץ וגלות,
 ועל ירח שעודנו ראוי
 לשיר אהבה.
 אני מגן על רעיון ששברה פריכות בעליו
 ומגן על ארץ שחטפה המיתוסים /
 האם תוכל לחזר אל דבר פלשהו?
 / מלפני גורר את מאחורי ונחפז...
 אין זמן בשעוני להתוות קוים

בחול. בכל זאת אני יכול לבקר את האתמול,
כמעשה זרים בשעה שהם מקשיבים
בְּעָרֵב הַעֲצוּב לְמִשׁוֹרֵר הַרוּעִים:
"נַעֲרָה עַל עֵין הַמַּיִם מִמְּלֵאת כַּדָּה
בְּדַמְעוֹת הָעֵבִים
וּבֹכָה וְצוֹחֶקֶת מִדְּבוּרָה
שֶׁעָקְצָה אֶת לְבָהּ בְּמִשְׁבַּח הַהַעֲדָר
הָאֵם הָאֲהֶבָה הִיא שְׁלֵמִים מְכַאֲבָה
אוּ מַחְלָה בְּעַרְפָּל..."

[וכן הלאה עד סוף השיר]

אם כן מדוע הכסופים עלול לפגוע בך?
/ כסופים למחר, רחוק יותר גבה יותר
ורחוק יותר. חלומי מנחה את צעדי.
וחזוני מושיב את חלומי על ברפי
בחתול בן בית, הוא הממשי הדמיוני
ובן הרצון: יש לאל ידנו
לשנות את הכרחיות התהום!

וכסופים לאתמול?

/ רגש שאינו נוגע להוגה אלא
בדי להבין את כמיהת הזר אל כלי ההעדר.
באשר לי, כסופי הם מאבק על
הונה המחזיק את המחר באשכיו
וכי לא הסתננת לאתמול, בשעה
שהלכת אל הבית, ביתך שב
ירושלים בשכונת טאלביה?

/ הכנתי את עצמי להשתרע
במטת אמי, כמעשה הילד
בשעה שהוא פוחד מאביו. נסיתי
להעלות בזכרוני את לדת עצמי,
ולעקב אחר שביל החלב על גג ביתי
הישן, נסיתי לחוש את עור
ההעדר ואת ריח הקיץ מן

היִסְמִין בְּגֵן. אֶבֶל צְבוּעַ הָאֵמֶת
הִרְחִיקֵנִי מִכְסוּפִים שִׁפְנוּ כֹּה וְכֹה כְּגִנָּב
מֵאַחֲרָי.

הָאֵם פְּחֻדָּה? מַה הַפְּחִיד אוֹתָךְ?
/ אֵינִי יְכוּל לִפְגֹּשׁ אֶת הָאֶבֶרֶן פְּנִים
אֶל פְּנִים. עֲמֻדָתִי בְּדִלֶת כְּקִבְצָן.
הָאֵם אֶבְקֵשׁ רְשׁוֹת מְזֻרִים הִישָׁנִים
עַל יְצוּעֵי שְׁלִי... לְבַקֵּר אֶצֶל עֲצָמֵי
לְחֵמֶשׁ דְּקוֹת? הָאֵם אֶשְׁחֶה בְּכַבּוֹד
לְדִירֵי חֵלוֹם יְלִדוֹתֵי? הָאֵם יִשְׁאַלוּ:
מִיֵּהוּ הַמְּבַקֵּר הַזֶּה הַטְרָדָן? הָאֵם
אוּכַל לְדַבֵּר עַל שְׁלוֹם וּמִלְחָמָה
בֵּין הַקְּרִבָּנוֹת וּבֵין הַקְּרִבָּנוֹת הַקְּרִבָּנוֹת, בְּלִי
מַלִּים עוֹדְפוֹת וּבְלִי מֵאֲמָר מְסֻגָּר?
הָאֵם יֵאמְרוּ לִי: אֵינִי מְקוֹם לְשִׁנֵּי חֵלוֹמוֹת
בְּחֵדֶר שָׁנָה אֶחָד?

לֹא אָנִי אוּ הוּא
אֶבֶל הוּא קוֹרָא הַשּׁוֹאֵל עֲצָמוֹ מַה
אוֹמְרֵת לָנוּ הַשִּׁירָה בְּשַׁעַת צָרָה?
דָּם,
וְדָם,
וְדָם
בְּאַרְצֶךָ,
בְּשָׁמִי וּבְשִׁמְךָ, בְּ
פֶרַח הַשְּׂקֵד, בְּקִלְפַת הַבְּנָנָה,
בְּחֵלֶב הַתֵּינֹוק, בְּאוֹר וּבְצֵל,
בְּגִרְגֵר הַחֹטָה, בְּקַפְסַת הַמֶּלַח /
צִלְפִּים מְעֵלִים פּוֹגְעִים בְּמִטְרוֹתֵיהֶם
בְּהִצְטִינּוֹת
דָּם,
וְדָם,
וְדָם,
הָאֶרֶץ הַזֹּאת קִטְנָה מְדָם בְּנִיָּה
הַעוֹמְדִים עַל סֶף תַּחֲתֵית הַמֵּתִים כְּמוֹ

הזכחים. האם הארץ הזאת באמת

מברכת או מטבלת

בדם,

ודם,

ודם,

שלא התפללות ולא החול ייבשוהו.

אין בדפי הספר הקדוש צדק

מספיק כדי שישמחו השהידים בחרות

להלך מעל העננה. דם ביום.

דם באפלה. דם במלה!

הוא אומר: השיר עשוי לארץ

את האבדן, חוט אור זוהר

בלב גיטרה, או משיח על

סוס, מכה מטפורת יפה, פי אין

האסתטי אלא נוכחות האמתי ב

צורה /

בעולם שאין לו שמים נהיית

הארץ תהום. והשיר אחת

ממתנות הנחומים, אחת מתכונות

הרוחות, בין דרומיות בין צפוניות.

אל תתאר את מה שרואה המצלמה

מפצעיך. צעק כדי שתשמע את עצמך,

וצעק כדי שתדע כי עודך חי,

וחי, וכי החיים על פני האדמה הזאת

אפשריים. המצא אפוא תוחלת למלה,

צר כוון או מראה תעתועים שיאריך את התקנה.

ושיר, כי האסתטי חרות הוא /

אני אומר: חיים שאינם מגדרים אלא

בנגוד למות... לא חיים הם!

הוא אומר: נחיה, ואפלו יעזבונו החיים

לנפשנו. הבה נהיה אדוני המלים אשר

יהפכו את קוראיהן לבני נצח – לפי

דברי חברך המיחד במינו ריטוסוס...

ואמר: אם אמות לפניך

אֶצְוֶה לְךָ אֶת הַבְּלִתִּי אֶפְשָׁרִי !
 שְׁאַלְתִּי : הַבְּלִתִּי אֶפְשָׁרִי רְחוּק הוּא ?
 אָמַר : בְּמִרְחַק דוֹר
 שְׁאַלְתִּי : וְאִם אָמוּת לְפָנֶיךָ ?
 אָמַר : אֲנַחֵם אֶת הָרִי הַגָּלִיל
 וְאָכַתְבּ : "אֵינְ הָאֶסְתִּי אֶלָּא
 הַשְּׂגַת הַנְּאוֹת". וְעַתָּה, אֵל תִּשְׁכַּח :
 אִם אָמוּת לְפָנֶיךָ אֶצְוֶה לְךָ אֶת הַבְּלִתִּי אֶפְשָׁרִי !

כְּאֶשֶׁר בְּקִרְתִּי בְּסֻדוֹם הַחֲדָשָׁה,
 בְּשֵׁנַת אֲלֵפִים וּשְׁתַּיִם, הַתְּנַגֵּד
 לְמַלְחַמַת סֻדוֹם בְּבִנֵי בְּבַל...
 וְלִסְרֻטָן גַּם יַחַד. כְּגִבּוֹר הָאֶפִּי
 הָאֲחֵרוֹן הַמְּגִן עַל זְכוֹת טְרוּיָה
 לְחַלֵּק אֶת הַסְּפוּר /

נֶשֶׁר נִפְרָד לְשֵׁלוֹם מִפְּסָגְתוֹ מְעֵלָה
 מְעֵלָה,
 שֶׁכֵּן הַמְּגוֹרִים מְעַל הָאוֹלִימְפוֹס
 וּמְעַל הַפְּסָגוֹת
 מְעוֹרְרִים מְאוּס
 הֵי שְׁלוֹם,
 הֵי שְׁלוֹם, שִׁירַת הַמְּכֹאֲבוֹת !

מַעֲרִיבֵת שִׁירָן בַּק